etno
Etnisten suhteiden neuvottelukunta

Viite: Lausuntopyyntönne O 10/2017 vp

ASIA: Etnisten suhteiden neuvottelukunnan pääsihteerin lausunto kotouttamistoimenpiteiden toimivuudesta

Etnisten suhteiden neuvottelukunta ETNO kiittää mahdollisuudesta lausua tarkastusvaltiokunnan tilaamasta tutkimuksesta kotouttamistoimenpiteiden toimivuudesta. Neuvottelukunnan sihteeristö lausuu asiassa seuraavaa

Kuten muut tahot ovat ilmaisseet lausunnoissaan ja kertomuksissaan, tässä selvityksessä käytetty terminologia ei anna oikeaa kuvaa kyseessä olevista kohderyhmistä. On asiallista jopa kysyä, kenestä oikein puhutaan maahanmuuttajatermillä? Maahan muuttaneet on jaettu tässä tutkimuksessa saatavilla olevilla tilastotiedoilla erilaisiin ryhmittymiin. Ongelmana on, ettei saatavilla olevilla tilasto- ja aineistotiedolla pystytä perusteellisesti kuvailemaan kyseisen ryhmän monimuotoisuutta tai muodostamaan vertailukelpoisia ryhmiä. Esimerkiksi jos kansalaisuutta käytetään maahan muuttaneiden jaottelun perusteeksi, Tilastokeskuksen tietojen mukaan muunmaalaiset tekivät enemmän töitä kuin suomalaiset vuonna 2010. Vaikka tilastot ovat toki suhteellisia, olisi oikeutettua päätellä, että työllisyyden kärjessä olivat kenialaiset, joista työllistyneitä oli 67,7 prosenttia. Alankomaalaisista töitä teki 60,2 ja nigerialaisista 59,4 prosenttia siinä missä vastaavasti suomalaisia on työelämässä 47,7 prosenttia. Tilastot antavat viitteitä todellisuudesta mutteivat kuitenkaan anna oikeata kuvaa kyseisten väestöryhmien kotoutumisesta.

A. Kuinka arvioitte kotouttamisen onnistumista työllistymisen näkökulmasta?

Parhaimpia saavutuksia kotoutumisen edistämisessä on saavutettu tiivistämällä yhteistyötä eri sektoreilla toimivien tahojen välillä. Parhaat tulokset on saavutettu kun viralliset työvoimapalvelun tarjoajat ovat solmineet tasavertaisia kumppanussopimuksia kansalaisjärjestöjen kanssa. Tämä on tapahtunut käytännössä niin, että viralliset palvelut ovat jalkautuneet maahanmuuttajajärjestöjen tiloihin tarjoamaan palveluitansa. Tämä toisaalta edellyttää sen, että mukaan otetut järjestöt ovat resursoituja ja kykeneviä toimimaan tasavertaisina yhteistyökumppaneina työllisyyspalveluiden ja kotoutumisen edistämisessä.

Kuten selvityksen pääjohtopäätöksissä ja suosituksissa todetaan, kotoutumiseen liittyvät toimet ja palvelut eivät voi olla toimivia ja vaikuttavia ilman, että kehitetään

Käyntiosoite
Oikeusministeriö
Eteläesplanadi 10
Helsinki

Postiosoite
Oikeusministeriö/ETNO
PL 25
000 23 Valtioneuvosto

Puhelin
02951 6001

Kotisivu
www.om.fi

Sähköposti
etno.om@om.fi

Twitter
@EtnoEtno

etno
Etnisten suhteiden neuvottelukunta

kotouttamis- ja peruspalveluissa toimivien ammattilaisten osaamista, edistetään koordinaatiota ja toimivia yhteistyön rakenteita sekä ammattilaisten mahdollisuuksia tarjota kotoutujalähtöistä ohjausta. Tähän todellisuuteen on herätty vasta vuoden 2015 jälkeen ja siihen tulee paneutua tarmokkaasti tulevina vuosina.

Virallisten työllisyyspalveluiden jalkautuminen ihmisten pariin yhteistyössä kansalaisjärjestöjen kanssa on tämän hetken ja lähitulevaisuuden todellisuutta. Tämä varsinkin, jos tavoitteena on kohdata heikommassa asemassa olevia väestöryhmiä, kuten maahan muuttaneiden ryhmiä, joita on vaikea tavoittaa tavanomaisten palveluväylien kautta. Järjestöjen tarjoamat joustavat työkalut ja asiakasryhmien tuntemus ja toimintatavat asiakastyössä mahdollistavat sen, että kyetään muodostamaan esimerkiksi realistisemmat kartoitukset ihmisten elämäntilanteista. Tämä on yksi keskeisimpiä havaintoja lakkautetussa Tampereen työllisyyskokeilussa, jossa lyhyessä ajassa onnistuttiin tavoittamaan varsinkin monialaisen tuen tarpeessa olevia. Maahanmuuttajataustaista asiakkaista 50 prosenttia oli kotouttamispiirissä olevia. Oma valmentajamallin avulla henkilöt ja heidän elämäntilanteet pystyttiin arvioimaan tarkemmin ja tarjoamaan oikeita jatkopalveluita ja tukea.

B. Mikä on näkemyksenne mukaan tärkein toimenpide, jolla edistetään maahanmuuttajien työllistymistä samalla edistäen heidän kotoutumistaan suomalaiseen yhteiskuntaan?

Selvityksessä todetaan, että on ensisijaisen tärkeää turvata kotouttamistyötä tekevien järjestöjen rahoituksen pysyvyyttä. Fakta on että, kansalaisjärjestöjen ja maahan muuttaneiden itse perustamien järjestöjen toiminnan vahvistaminen on lähitulevaisuuden tärkeimpiä kotouttamisaiheita.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan työ- ja elinkeinotoimisto käynnistää alkukartoituksen maahanmuuttajalle, joka on työtön työnhakija. Kunta taas tekee alkukartoituksen maahanmuuttajalle, joka saa toimeentulotukea. TE-toimisto tai kunta voi käynnistää alkukartoituksen myös sitä pyytäneelle muulle maahanmuuttajalle, jos tämän arvioidaan sitä tarvitsevan. Todellisuudessa alkukartoituksia ja kotoutumissuunnitelmia tehdään liian vähän henkilöresurssien puutteen tai tietokatkojen takia. Konkreettisena kehittämisehdotuksena on esimerkiksi järjestöjen mukaan ottaminen alkukartoitusten valmistelussa. Järjestöjen mukaan ottaminen kumppanina alkukartoitusten ja sen kautta kotoutumissuunnitelmien muodostamisessa auttaisi hahmottamaan kotoutujien ja muiden maahan muuttaneiden ihmisten ja perheiden tilannetta paremmin. On tärkeä, että suomea tai ruotsia vielä osaamaton kotoutuja saa tietoa alkukartoituksesta ja mahdollisuuksista omalla äidinkielellään.

Käyntiosoite
Oikeusministeriö
Eteläesplanadi 10
Helsinki

Postiosoite
Oikeusministeriö/ETNO
PL 25
000 23 Valtioneuvosto

Puhelin
02951 6001

Kotisivu
www.om.fi

Sähköposti
etno.om@om.fi

Twitter
@EtnoEtno

etno
Etnisten suhteiden neuvottelukunta

Alkuvaiheen tiedon ja palveluiden tarjoamisen lisäksi, järjestöt, viranomaisten opastuksella, pystyvät tekemään maahan muuttaneiden tai kotoutujien ensi- tai alkukartoituksen. Kerättyä tietoa välitetään eteenpäin kunnan ja TE-toimiston virkailijoille ja samalla opastetaan asiakasta asianomaisten virkailijoiden pariin. Järjestön avulla olisi mahdollista tavoittaa haavoittuvia ryhmiä, kuten kotona olevia vanhempia ja samalla kartoittaa näiden perheiden tilannetta ja avuntarvetta. Tämä kuitenkin edellyttää viranomaisten ja järjestöjen välisen yhteistyön tukemista, jota voidaan mahdollistaa lainsäädäntötasolla ja sen lisäksi muodostamalla aitoja kumppanuussopimuksia.

C. Kotoutuminen osana laajempaa hyvien väestösuhteiden edistämistä

Selvityksessä ei esitetä konkreettisia ehdotuksia, miten kaksisuuntaisella kotoutumisella vahvistetaan maahan muuttaneiden kotoutumista tai työllistymistä. Työ on maahan muuttaneille yksi tärkeimmistä avaimista hyvään kotoutumiseen. Jos väylät kouluun tai työelämään eivät aukene, kotoutuminen jää usein kesken ja riski syrjäytyä kasvaa. Tilastot kuitenkin kertovat, että suurin osa maahan muuttaneista on virallisten kotouttamispalvelupiirien ulkopuolella. Siitä huolimatta monet heistä ovat löytäneet tiensä työmarkkinoille. Hyvänä esimerkkinä on Suomen virolainen väestöryhmä, joka on päässyt hyvin työmarkkinoille, mutta kokee yhä vaikeuksia arjen asioissa tai näkee turhaksi osallistua yhteiskuntaan.

Työelämään pääsy ei kuitenkaan yksin takaa ihmisten kotoutumista yhteiskuntaan. Selvityksessä esitetyt ratkaisuehdotukset keskittyvät niihin toimiin, joita kohdistetaan maahan muuttaneeseen ja hänen kotoutumiseensa, mutta ei tuoda ilmi keinoja, joilla vaikutetaan vastaanottavaan yhteiskuntaan tai työyhteisöihin. Henkilötasolla kotoutuminen onnistuu parhaiten, kun maahan tulija on löytänyt oman paikkansa siellä missä hän asuu. Tällöin hän kokee nauttivansa yhdenvertaisista mahdollisuuksista osallistua ja vaikuttaa, tuntee olonsa turvalliseksi ja nauttii syrjimättömyydestä, on menestynyt elämässään työn tai muun kautta ja kokee kuuluvansa yhteisöön ja yhteiskuntaan.

Väestöryhmien väliset suhteet ja asenneilmapiiri vaikuttavat maahanmuuttajien kotoutumiseen ja mahdollisuuteen osallistua yhteiskuntaan. Kaksisuuntaisen kotoutumisen sijaan käyttöön on vakiintumassa laajempi väestösuhteiden lähestymistapa, jossa asenteita, vuorovaikutusta eri väestöryhmien välillä sekä eri väestöryhmien osallisuutta ja turvallisuuden tunnetta sekä niiden välisiä riippuvuuksia tarkastellaan kokonaisuutena. Väestösuhteiden parantaminen yhdistetään usein eri etnistä taustaa olevien ihmisten väliseen kanssakäymiseen. Kyse on kuitenkin laajemmin erilaisten väestöryhmien keskinäisestä kanssakäymisestä.

Käyntiosoite
Oikeusministeriö
Eteläesplanadi 10
Helsinki

Postiosoite
Oikeusministeriö/ETNO
PL 25
000 23 Valtioneuvosto

Puhelin
02951 6001

Kotisivu
www.om.fi

Sähköposti
etno.om@om.fi

Twitter
@EtnoEtno

etno
Etnisten suhteiden neuvottelukunta

Väestösuhdepolitiikka kytkeytyy erityisesti sosiaali-, koulutus-, asunto-, turvallisuus-, kotoutumis- ja yhdenvertaisuuspolitiikkaan. Parhaimmillaan hyvät väestösuhteet lisäävät kaikkien yhteiskunnan jäsenten hyvinvointia ja viihtyvyyttä sekä alueen elinvoimaisuutta.

Hyvät väestösuhteet koostuvat osallisuudesta, vuorovaikutuksesta, turvallisuudesta ja asenteista. Vuorovaikutus luo osallisuutta ja sitä kautta turvallisuutta, ja näiden tekijöiden kautta luodaan myönteistä asenneilmapiiriä. Osallisuus voidaan määritellä kolmella ulottuvuudella tai edellytyksellä: • riittävä toimeentulo ja hyvinvointi • osallisuus ja toiminta • yhteisöihin kuuluminen ja jäsenyys. Vajaus jollakin osallisuuden ulottuvuudella voi lisätä syrjäytymisriskiä. Ilman riittävää toimeentuloa tai epäselvä tulevaisuus oman tai perheen mahdollisuudesta jäädä Suomeen vaikuttavat motivaatioon ja mahdollisuuksiin osallistua ja tuntea kuuluvuutta yhteiskuntaan.

Helsingissä 17.10.2018

Etnisten suhteiden neuvottelukunnan pääsihteeri

Peter Kariuki

Liitteet: Yhteiselon avaimia - Virikkeitä kunnille hyvien väestösuhteiden edistämiseksi. OM 29/2018

Jakelu: Tarkastusvaltiokunta, TvR@eduskunta.fi
Oikeusministeriön kirjaamo, oikeusministerio@om.fi

Tiedoksi: Etnisten suhteiden neuvottelukunta ETNO
Alueelliset etnisten suhteiden neuvottelukunnat

Käyntiosoite
Oikeusministeriö
Eteläesplanadi 10
Helsinki

Postiosoite
Oikeusministeriö/ETNO
PL 25
000 23 Valtioneuvosto

Puhelin
02951 6001

Kotisivu
www.om.fi

Sähköposti
etno.om@om.fi

Twitter
@EtnoEtno